

A LAP AZ E. M. E.
TULAJDONA**MÉHÉSZETI KÖZLÖNY**A LAPOT AZ E. M. E.
TAGJAI TAGSÁGI
ILLETMÉNY FEJÉBE
KAPJÁK.

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
CLUJ—KOLOZSVÁR,
ATTILA-UTCA 10. SZ.Felelős szerkesztő és kiadó: TÖRÖK BÁLINT az E. M. E. főtitkára.
Főmunkatársak, mint az E. M. E. szerkesztő bizottságának tagjai:
dr. LÁSZLÓ MÁRTON, dr. BOGA LAJOS és BALÁZS PÉTER.TELEFON 158. SZ.
A LAP MEGJELENIK
HAVONKÉNT EGYSZER**Rablás a méheknél.**

Irta: Dr. László Márton.

A méheknek egyedüli természetes eledele a méz. Érihető tehát, hogy nagy bennük a méznyerés után való vágy. Ez a vágy az, amely folytonosan munkára sarkalja a méheket és ha nincs, hogy miről gyűjtsenek: onnan visznek, ahol találnak.

Tapasztalati tény, hogy minél silányabb valahol a legelő, illetőleg minél hosszabb a hordástalan időszak pld. nagy jégverés, vagy nagy szárazság következtében, annál nagyobb a méheknek a rablásra való hajlandósága. Ez a magyarázata annak, hogy a méhek általában a leghajlandóbbak a rablásra tavasszal, amikor a legelő még nem nyílt meg, de még inkább ősszel, amikor már a legelő lezáródott. Az ősz a rablás szempontjából azért veszedelmesebb a tavasznál, mert a főhordás idején a méhek mézgyűjtési vágya valóságos szenvedéllyé fokozódik, úgy hogy a munkásméh éjjel-nappal szünet nélkül dolgozik és ha már nincs mit hordjon elkezd kutatni kész méz után, amelyre finom szaglása által könnyen reátalál.

A méheknek rablási hajlama tehát nem az életfentartási ösztönből ered. Ha ebből eredne, akkor azoknak a családoknak volna a legnagyobb a hajlama a rabláshoz, amelyeknek a mézkészlete kevés, vagy éppenséggel — semmi. Érdekes, hogy az ilyen család távol áll attól, hogy másokat kiraboljon. Viszont minél nagyobb a mézkészlete a családnak, annál nagyobb benne a hajlandóság a rablásra.

A rablást könnyű felismerni. A rablás rendszerint nem tömeges támadással, hanem egyes kutató méheknek alattomosan, tolvaj módon való kaptárbajutásával kezdődik. Siker esetén ezek a kutatók a társuknak hirt adnak és számban is rohamosan kezdenek szaporodni. A rabló és a rablott kaptár között megélenkül a méhek járása és ez még kedvezően időben sem gyérül, hanem kora reggeltől késő alkonyatig egyre tart. Ha tehát a déli órákon kívül is, — mely az előjátszás rendes időszaka — a méhlek előtt előjátszásszerű röpködést látunk, ez már nagyon gyanús.

Ha hordástalan idő van és meg akarjuk tudni, hogy vajjon a gyanusnak talált család rabol-e vagy pedig ezt rabolja más a nyugvódeszkaról elkapunk egy bemenni és egy kijönni készülő méhet. Ha a bemenni készülő méhnek potrohát megszorítva mézeseppet látunk kifolyni, akkor ez a család rabol, ha pedig a kijövő méhnek potrohából folyik ki a mézesepp, úgy őt rabolják.

A megrabolt család lakása előtt egymásba kapaszkodott heverő méhhullák láthatók.

Ha pedig a küzdelem még tart, akkor két méhet egymásba kapaszkodva és a méhlek előtt a földön sebesen körbenforogva küzdeni látunk.

A megrabolt család erősen zsong és hogy ha a méhlek ablakát kinyitjuk, a méhek között nagy sürgést-forgást látunk.

Feltűnő ilyenkor az éles zsongás és jellemző a jövő méheknek a fúrge röpködése és hogy a méhek sem menet, sem jövet a röpdeszken meg nem pihennek.

A rablás jele az is, — ha a kaptár röpdeszkején sejt fedelekből való viaszmorzsákkal találunk.

A rabló családnál is nagy a sürgés-forgás, de a kaptár fenekén izelékét nem látunk.

A rablást előidéző okokat a tankönyvek rendszerint egész sorozatban tárgyalják, holott valamennyit egy egyedüli okra lehet visszavezetni és ez: — a méhésznek a gondatlansága. Mert, mint tudjuk rendszerint a legerősebb családok szokták megtámadni a leggyengébbeket és főleg a gyenge és öreg anyával birókat, vagy az álnyasokat, de leginkább az anyátlanokat; márpedig az a méhész gondatlanságára vall, ha túl gyenge, vagy pláne anyahibás népet megtúr. Magának a rablási hajlamnak a felébresztésére rendszerint az szolgál indító okul, hogy a méhek a kaptáron kívül kész mézhez jutnak mégpedig vagy künn felejtett mézes lépekből, vagy edényekből és mézesen maradt eszközökről, vagy földre csepegtetett mézből. E szerint tehát a rablás ellen való preventív védekezés is mindössze a méhész gondosságán és jigyelmességén mulik.

Ami végül a már tényleg kitört rablás orvoslását illeti, ez a méhészeti tudománynak egyik igen fontos kérdése. Mert bármi más gyakorlati kérdésben akadunk fenn, rendszerint van elegendő időnk a kérdést tapasztaltabb méhészszel megtárgyalni és ennek tanácsát kikérni, vagy pedig a kérdést előzőleg tankönyvekben álltanulmányozni. Ellenben rabláskitörés esetén a méhésznek azonnal és céltudatosan kell beavatkoznia, mert a késedelem, vagy éppen a szakértelem hiányának olyanmértű rablás lehet a következménye, mely az egész méhállományunkat áldozatul ejti. Ennek a kérdésnek az ismerete tehát biztos és teljesen kiforrott tudást igényel.

Lássuk most, hogy mik a teendők, ha a rablás tényleg kitört.

Ha a rablás tüneteit konstatáljuk, mindenekelőtt a kijárót kell megszükitük feltéve, ha az már előzőleg meg nem történt volna. Ezáltal

ugyanis a megtámadott családnak a védekezését könnyebbé tesszük. Függesztünk a kijáróra tűlzövetet, mely időnként a kijáró méhek bekokcsátása céljából fel-fellebbentendő. Ezután a rajfecskendő segítségével kezdjük el a künn röpködő méheket hideg vízzel öntözni.

Ha a rablás nagyobb mérvet nem öltött, ennyi orvoslás rendszerint elegendő; legcélszerűbb a rablott családot drótszövettel teljesen lezárni, elsötétíteni és utána fecskendezni meg a kijáró méheket hideg vízzel.

Sokan a víz helyett különféle kellemetlen szagnak az alkalmazását ajánlják. Így például petrolumos vagy karboinermos rongyot tenni a kijáró elé a nyugvódeszkára, vagy pedig a nyugvódeszkát foghagymával bedörzsölni. Ismét mások ajánlják, hogy a röplyuk elé lisztet, téglaport vagy valami más ártalmatlan port hintünk. Mindezek az eljárások többé-kevésbé sikerre vezethetnek, de cikkirő a tiszta hideg vízzel való fecskendezéssel — már több ízben is — teljes sikerrel hártotta el a rablást, miért is rabláskitörés esetén elsősorban ezt a módszert ajánlja. A porhintésnek megvan ugyan az az előnye, hogy ennek segítségével könnyebben tudjuk megállapítani, hogy melyik a rablócsalád, de viszont megnehezíti a méheknek vízzel való fecskendezését; márpedig a hidegvíznek rablás esetén igen jól bevált hatása van.

Tankönyvek ajánlják a röplyuknak agyaggal való elzárását akként, hogy csak egy kisujnyi vastagságú rés maradjon meg. Ez a kis rés befelé emelkedő legyen és abba papír, vagy pléh, avagy egyszerűen bodzafacsövet illesztünk be. Ezen a csövön a künnlevő méhek be tudnak menni, de a már bennlevők nem igen tudnak kimászni.

Ez a módszer sem rossz, csak körülményes. Ha annak alkalmazására nincsen megfelelő előkészületünk, rendszerint nem is alkalmazható. Ma már azonban vannak ennek a rendszernek megfelelően készült külön rablás elleni elzárók, melyeket a kijáróra azonnal fel lehet tenni. Ilyen elzáróknak a beszerzése és készenlétbentartása ajánlatos.

Ajánlják még egyesek a rabló család anyjának ideiglenesen való elvételét. Mert az anyátlanság fájdalma a méheknek a rablástól való kedvét elveszi.

Vannak, akik a rablás okát abban is találják, hogy a rablott család nagyon szelid és a rablókat nem öli. Ennélfogva ajánlják, hogy a rablott család ingerlékenységét fokozzuk és pedig azáltal, hogy a kaptár oldalát kopogtatjuk, majd pedig egy tolluseprűvel a kijárón át közéljük piszkálunk.

Ha a rablás nagyon előhaladt, úgy hogy annak megfékezésére a fentebb tárgyalt módok egyike sem volna alkalmas és megfelelő: a kaptárnak teljes lezárása és 2—3 napon át sötét pincébe való helyezése, de még inkább 2—3 km. távolságba való elszállítása, a rablásnak biztos orvoslása.

A rablás kitörésének megelőzésére vonatkozó kiegészítő tanácsok még:

a, Nem szabad túrni két kijárót. Főleg a tapasztolt kasokra ügyeljünk, hogy azon a rendszer kijáron kívül más helyen lyuk ne legyen.

b, A kijárót mindenik méhükön kora tavasszal és őszel szükítsük meg és ezáltal tegyük a rablással szemben való védelmet mindenik család részére könnyebbé.

c, A hideg kora tavaszi napokon össze kell szorítani a népet annyi keretre, hogy a nép mindeniket jól tudja takarni.

d, Gyenge vagy éppenséggel anyahibás családokat telepünkön ne tőrjünk.

Ezeknek a szabályoknak betartása és kellő gondosság esetén soha sem lesz bajunk a rablással.

A méhek különböző cukorféleségeikkel való etetése.

Irtó: Balázs Péter.

Kérdés. Kérek szíves felvilágosítást, hogy méhek etetésére lehet-e krumplicukor (pl. répa), vagy szőlőcukor-szirupot használni; ezek használata vajon nem hátrányos-e? Szíveségüket előre is köszönve, vagyok t. tisztelettel B. J.

Felelet. A cukortartalmú növényedvek nem alkalmasak a méheknek. Látjuk, hogy az édes gyümölcsök levét gyűjtik s ez arról győzhet meg minket, hogy azok megfelelő táplálékot szolgáltatnak nekik. Mert hiszen a tiszta méz maga sem egyéb, mint a szőlő- és gyümölcs-cukor összetétele.

Csak hogy, ha arról van szó, hogy méheknek nincsen elég méz készlete a kitelelésre s pótlás céljából gyümölcs- és más növényi cukrokhoz kell folyamodnunk, azokat előbb kellően elő kell készítenünk és úgy nyújtanunk a méheknek.

A *krumplicukor*, ami a krumpliból nyert keményítőből készül (glycose), ha kevés vízzel sziruppá főzzük, csak tavaszi etetésre alkalmas; de ősszel, télire ne adjunk a méheknek, mert tőle korán dugulásba esnek, vagy pedig mellette ugyanúgy pusztulnának el, mivel a szörp a sejtekben annyira megkeményedik, hogy azt nem élvezhetik.

A *szőlő- és más édes gyümölcsök* nedvét szintén főzzük be lehetőleg jó sűrű sziruppá; hintsünk bele kevés krétaport, hogy a bennük levő savakat közömbösítse, aztán javítsuk meg bár negyedrésszel mézzel és így korán etessük fel, hogy a méhek elraktározván, még maguk is konzerválhassák s a hidegebb idők beállta előtt befűdelezhessék.

A *malátacukor* is jó a méhek téli ételméül, amely a méhek savasnyálával vegyítve, a valószínű méztől csak annyiban különbözik, hogy hiányzik benne a méz aromája. Csak hogy ennek a házilag való előállítására nehézség.

Mindezek mellett — ha már méheinket télire föl kell segítenünk, — legjobb a *répából készült kristálycukor*. Ezt főletetésre a következőképp kell előkészítenünk: Két kiló cukorra egy liter vizet öntünk és azt kavargatás mellett addig főzzük, amíg liabot ad fel és azt mind leszedjük. Mikor a szörp jól lehűll, adjunk bele egy evőkanálnyi konyhasót, 2°/o vagyis 40 gr. borkősavat, vagy ahelyett csöpönitünk bele 10—12 csöpp hangyasavat (mind-

kettő drogériákban kapható) és kavargatjuk el jól, hogy a konyhasó és borkősav olvadjon fel, illetve a hangyasav vegyüljön jól el. Az így elkészített cukorszörpöt hidegen etessük fel. Amint ezt a méhek az etetőből a mézgyomrukba felszivják és onnan a sejtekbe ömlesztik, — a szájukon át érintkezik s vegyül a savasnyálukkal is. Így a cukor, a főzés, a borkő, vagy hangyasavval és a méhek savasnyálával való vegyülés folytán, *invertálódik*, azaz: *szőlő és gyümölcs-cukor összetételévé mézzé változik át*; amely ha korán adjuk a méheknek, hogy azt ők elraktározván, be is fűdelezhetik, — a kaptárban meg nem savanyodik, sem pedig ki nem jegecesedik. Így tehát a méheknek telésre teljesen alkalmas, amennyiben a lépeikben elegendő virágpór is van, amint ez egyébként feltételezhető is. Mert a cukorban nincsen fehérjenemű alkotórész s erre pedig a méheknek nagy szükségük van a maguk táplálására is, de különösen a tavaszi fiasítás, az álcák testének kellő fejlődéséhez. Azért, amely családnak esetleg nem lenne elegendő, avagy éppen semmi virágpóra, azt a cukorszörpön kiegészítve méhcsaládoknál, korán pótoljuk úgy, hogy etetőben adjunk nekik hígított mézhez vagy cukoroldathoz kevert, kissé megpirított finom lisztet, vagy tojásfehérjét mindaddig, amíg a szükséges fehérjét — friss virágpór alakjában — a természet nem nyújtja nekik, a tavasz fokozatos nyílásával.

Levél.

Mélyen tisztelt szerkesztőség!

Még ma is előfordul, hogy a méhészetben valamelyes rendszerhez görcsösen ragaszkodó méhésztársunk elítél és ostoroz minden újítást, mellyel pedig a méhészet fejlődését mozdíthatnók elő. Már ha elítélés, vagy ostorozás lesz is a sorsom, mégis bátran kijelentem, hogy igenis: sokat gondolkoztam azon, hogy miképpen lehetne a méhesembe beállított álló kaptárokon olyan lényeges újítást tenni, mellyel a bennük való méhészkedést, illetve kezelést megkönnyíthetném, ideálisabbá tehetném.

Tapasztalatom szerint, ehhez a célhoz közeledekem az alább röviden elmondandó újításommal. Kaptárom *kihuzható keretsor* rendszerű. Azaz: egy fiók-láda kapcsolható az alsó, vagy felső keretsor sineihez, mint folytatódólagos sín pár, melyen két húzókapocskával, vagy egy hajtó-henger segítségével, akár az egyik, akár a másik keretsor kihuzható a kaptárból és ez által a keretek felül kezelhetővé válnak. De meg a keretsor a ládikával bárhová el is vihető, mint egy kerettartó állványon. Sőt reá akasztható egy másik kaptárra s a külső keret tolasával, vagy a húzóhorgok segítségével betolható a keretsor akár melyik sín párra. A kaptár készítésénél a félmilliméterig menő pontosság — a legfontosabb.

A kihuzható rendszerrel megkivántatik a nagyméret, ahol a méheknek nincs idejük az ok nélküli, rendetlen, a keretsorokat is összefogó építkezésre és ragasztásokra. Például: az országos méretű kaptár szük volta miatt, ha egymás fölött 10 sor is volna, mégis erre a rendszerre — hitem szerint — alkalmatlan lenne. A keretek fölöttlen derékszögben megerősítendők s a tüleknél 5 mm-es ütközők, melyek megakadályozzák a keretek jobbra vagy balra való elmozdulását és lehullását. Kereteim két országos méretű múltép területének felelnek meg, hogy a már meglevő múltépíreket előnyösen használhassuk. Méretei: 37 cm. felsőléc és 225 cm. oldalléc. Tehát már elég nagy keretek, de a bedrótozás nem föltétlenül szükséges. Kaptárom kétsoros, mely közepes családoknak költőtere és mézüre, egyaránt; hiszen így is 40 országos méretű keretnek felel meg. Nagy családok (50.000 méhen felül) részére a kaptár tetejére egy mézür-láda jár, szintén 10 kerettel (egysoros) felülkezelhetőleg, mely szol-

gálhat szükség esetén kisebb családoknak, mint anyanevelők, vagy akár el is telelhet benne a család.

A szerkezet lényegét most nem írom le, de ha a mélyen tisztelt Szerkesztőség vagy méhésztársaim óhajják, úgy azt is közölni fogom. Addig is tisztelettel kérem a t. Szerkesztőséget, hogy ezen leírásomat b. lapjában közölni sziveskedjék.

Székelyszentmihály, 1923. július 10.

Kádár Balázs tanító.

Mi nem zárkozunk el semmi célszerű és hasznos újítás elől; miért is kérjük, hogy kaptárának a szerkezetéről, megépítése és kezelése módjáról küldjön be hozzánk részletes és teljesen kimerítő leírást. Azt közölni fogjuk és felhívjuk tagtársainkat, hogy véleményüket nyilvánítsák. Lépjen be tanító ur is tagjaink sorába!

Szerk.

Különfélék.

Méhész-cukor kiosztás. Számosan érdeklődtek tagjaink, hogy fog-e az egyesület az idén is méhészcukrot kiosztani, tekintettel arra, hogy mézelés szempontjából a nagy szárazság miatt az idei esztendő is siralmas volt. Egyesületünk mérlegelni fogja a helyzetet a legközelebbi választmányi ülésen és amennyiben a cukorgyárral megfelelő megállapodást tud kötni, készséggel fogja az idén is elátni a méhészek cukorszükségletét. Ez alkalommal is, már előre felkérjük méhésztársainkat, hogyha felhívást bocsájtanánk ki a cukorkiosztás tárgyában, válaszaikat 3 napon belül küldjék meg, mert a késedelmes kiosztásnak mindenkor a méhészek nehézkes levélírói mivolta volt az oka.

Mézárak. Azt irtuk volt a tavasszal, a cukorárak rohamos emelkedése idején (akkor 48 L. volt a kristálycukor kilója), hogy méhésztársaink ne adják 60—70 L. alól a mézet. Egyes vidékeken híven be is tartották ezt és 60 L. alól nem adták. A cukorárak esése azonban a mézárakat is lenyomta és így 38 Lei-ig ment le a méz nagybani ára. — A tömeg azonban 40—60 Lei között cserélt gazdát. A méz detail ára ma a kereskedésekben 56 Lei.

Méhtenyésztés. Ezen a címen Debrecenben új szaklap indult meg, *Valló Árpád* és *Gaál Imre* méhészeti felügyelők szerkesztésében.

Az idei mézszüret a várakozáson jóval alól maradt. A méhek a nagy szárazságban nem tudtak eleget hordani. Elvéve vidékenként kielégítő eredmények voltak. Olyan esetről is kaptunk jelentést, hogy a hársfaerdőbe kivitt vándorméhesben sem tudtak a méhek gyűjteni. Az idén már a harmadik nehéz esztendő érik a méhészek.

Egyesületünk házsongárdi méhtelepét a tavaly befedettük; az idén pedig elkészült a telep új kerítése is, amelynek faanyagát br. *Jósika Gábor* egyesületi elnök díjtalanul adományozta az egyesületnek. A tavaly készült zsindeletet most karbolineummal impregnáltaja az egyesület, hogy annak tartósságát növelje.

Helyreigazítás. Lapunk f. év augusztus havi 8-ik számában „Különfélék” rovat alatt pénztárosunk neve tévesen „Bakis Péter”-nek szedettet *Balázs Péter* helyett.

Szerkesztői üzenetek.

Bergel János nyug. lg. tanító *B. Rozsnyó és Vaghsina Imre fi Crístior*. A Csoma Lajos-féle múltlépből ezidőszert készletben csak országos keretméretre való van és olyan, hogy egy kgr. 90—94 lap, — garantált tiszta méhviaszból készltve. Továbbá a legkisebb mennyiség 0.5 kgr. amit pénztárosunk egy-egy tagtárs részére küldhet, — a múltép árának, csomagolási és postaköltségeknek felszámítása mellett, — utánvétel. A múltép kgr.-jának ára Kolozsvárt 120 Lei.